

Дарина Мавродиева–Кючукова

Ирина Владимирова

(Учители по Религия в училище Панайот Волов, Варна)

## ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ УРОЦИ ПО РЕЛИГИЯ, РЕАЛИЗИРАНИ В ЕЛЕКТРОННА СРЕДА

**The authors** are religion teachers at Panayot Volov School in Varna (Bulgaria). E-mail: darina\_1970@abv.bg.

**Abstract:** Darina Mavrodieva-Kiuchukova, Irina Vladimirova,

*Interdisciplinary lessons in Religion implemented in an electronic environment*

Modern realities and the current organization of the educational process necessitate that religious education be conducted online and at a distance. The use of information systems and networks equates to interactive teaching methods, offering new opportunities for implementing innovative practices by educational specialists. This paper presents our pedagogical experience with interdisciplinary lessons. We briefly describe the preparation, organization, and execution of lessons with 3rd-grade students from “Panayot Volov” Primary School, who are enrolled in the “Orthodox Christian Values and Traditions” program.”

**Keywords:** *Distance Education, Religion, Online Learning, Interdisciplinary Research, Orthodox Theology, Religious Education*

Началният етап на обучение се счита за най-подходящото време да се започне обучение по религия, тъй като то спомага за формиране светогледа на децата чрез запознаване с основните истини на християнството и възпитание в християнските ценности. Това е една от причините основната част от групите по религия в страната да се сформират именно сред учениците от начален етап. Поради пандемията се наложи обучението да се провежда в електронна среда от разстояние, което е ново предизвикателство към учителите-богослови. Поради липсата на пряк контакт с учениците се налага да се създават условия за доразвиване на методическите похвати за предаване на знания и развитие на компетентности. С помощта на електронни

образователни платформи учителят може по-добре да визуализира учебния материал и по атрактивен начин да насочи вниманието на учениците към разглежданата проблематика.

Педагогическите практики, описани в настоящата публикация, са проведени през учебната 2020/2021 г. в електронна среда от разстояние с ученици от III а клас на ОУ „Панайот Волов“ – гр. Варна, обучаващи се в школа „Православни християнски ценности и традиции“ при ЦПЛР- ОДК, гр. Варна.

Обект на настоящата разработка е процесът на обучение по религия в електронна среда от разстояние.

Предмет е степента на усвояване на учебния материал.

Целта на настоящата разработка е да се установи степента на усвояване на учебното съдържание по Религия в електронна среда от разстояние.

### *Интердисциплинарен урок*

Обучението по Религия в начален курс предлага широки възможности за междупредметни връзки с дисциплините БЕЛ, Човекът и обществото и Информационни технологии (ИТ). В педагогическата литература междупредметните връзки се определят като:

- условие, повишаващо ролята на обучението за формиране на научен светоглед;
- дидактическо условие за формиране на познавателните интереси на учениците;
- развитие на мисленето им;
- развитие на творческите им заложби.

Изследванията показват, че междупредметните връзки влияят позитивно върху познавателната мотивация на учениците. Затова в педагогическата си практика използваме интердисциплинарните знания като ефективно средство за реализиране на междупредметни връзки с цел не само да се обогатява системата от светогледни знания на учениците, а и за повишаване мотивацията за учене.

#### **1. Интердисциплинарен урок „Рождество Христово“**

Урокът е проведен през месец декември на учебната 2020/2021 г. в електронна среда от разстояние.

Разработването и провеждането на интердисциплинарното за-

няние беше осъществено в екип: класният ръководител на IIIа клас Ирина Владимирова и учителят Дарина Кючукова.

*Реализираната практика има следните цели:*

1. Приобщаване на подрастващите към християнските ценности и осмисляне на съдържанието на празника Рождество Христово;

2. Придобиване на умения за работа в екип в електронна среда от разстояние;

3. Придобиване на междупредметни компетентности;

4. Стимулиране на творческите умения на учениците.

Продължителност- 5 учебни часа

➤ Технология на подготовката

Урокът бе реализиран на три части

1. Теоретична част

2. Изработване на коледни картички

3. Организиране и провеждане на тържество, посветено на големия християнски празник Рождество Христово

➤ Технология на реализацията

В първата част на урока е проведена в рамките на 1 учебен час.

Целта е християнският празник Рождество Христово да бъде представен по достъпен и интересен начин. На базата на конкретизираната цел си поставих следните задачи за изпълнение: запознаване с евангелския сюжет на Рождество Христово; запознаване с Рождественските символи.

Урокът е реализиран в онлайн среда посредством конферентен разговор. Учебният материал е представен чрез презентация изработена с програма PowerPoint в режим Slideshow. Използването на презентация ми даде възможност да предам нагледност на учебния материал, чрез подчертан ефект от наслагването на образ и слово.

Втората част на урока е проведена като творческа работилница в рамките на 2 учебни часа. Целта е учениците да споделят личните си преживявания от предстоящото тържествено отбелязване на големия християнски празник Рождество Христово. Той бе реализиран чрез следните задачи:

- учениците да нарисуват картичка;
- да използват техника по свой избор.

По време на занятието бе използван

дискусионен метод. Всички изработени картички са включени в изложба- презентация.

Третата част на урока е проведен като тържество, посветено на големият християнски празник Рождество Христово. Целта е учениците да разкрият своите таланти и да споделят радостта от предстоящия празник.

Тържеството бе проведено в Classroom чрез Google Meet връзка. Гости бяха Йорданка Маринова, директор на ОУ „Панайот Волов“, и Монка Николова директор на ЦПЛР-ОДК, гр. Варна. Учениците рецитираха специално подготвени стихове, посветени на празника, представена беше презентация с изработените от тях коледните картички и специален музикален поздрав.

2. Идеен проект „Озеленяване двора на храм „Св. Атанасий“ – кв. Виница“ – **STEM** урок, 3 клас.

STEM е интердисциплинарен подход към ученето, където научните концепции са съчетани с уроците от реалния свят. Учениците прилагат природните науки, технологиите и математиката в среда, в която създават връзки между училище и общност.

Едно от основните предимства на STEM обучението е интеграцията на отделни науки. Това позволява децата да разберат връзките между предметите, които изучават.

STEM ги учи да експериментират, да споделят идеите си и да работят по екипни проекти.

*Реализираната практика има следните цели:*

1. Повишаване интереса към учене;
2. Придобиване на умения за работа в екип;
3. Стимулиране на креативното мислене;
4. Изява на творческите възможности.

В осъществяването на проекта са включени знания и умения по предметите Религия, Човекът и природата, Математика, Информационни технологии.

*Описание на практиката*

- I. Технология на подготовка
1. Теоретична част

2. Работа по проект

3. Изработване на идеен проект на тема: “Озеленяване двора на храм „Св. Атанасий“ – кв. Виница“

II.Технология на реализация

1.Теоретична част

Първата част на урока бе проведена в рамките на 1 учебен час.

Целта е знанията за православния християнски храм да бъдат представени по достъпен и интересен начин. На базата на конкретизираната цел си поставих следните задачи: овладяване на основни понятия и разпознаване на частите на християнския храм.

Урокът беше реализиран в електронна среда от разстояние посредством конферентен разговор в Google Meet. Учебният материал е представен чрез презентация, изработена с програма Power Point в режим Slideshow.

**2. Работа по проект**

Организиране на проектната работа на учениците

1. Разделяне на учениците в три екипа;
2. Поставяне на темата - идеен проект за озеленяване двора на храм „Св. Атанасий“- кв. Виница;
3. Избор на цветя за изработване дизайн на цветните градини под формата на християнските символи – Витлеемска звезда, Великденско яйце и кръст;
4. Скици по инструкции на хартиен носител с избор на вида цветя;
5. Решаване на геометрични задачи;
6. Изработване на фигурите с компютърна програма и поставянето им върху картата на храма.

Общо задание на проекта

Създаване и представяне на идеен проект за озеленяване на храм „Св. Атанасий“, кв. Виница, като проектната работа на учениците е организирана в следната последователност:

- Избор на цветя за изработване дизайн на цветните градини под формата на християнските символи – Витлеемска звезда, Великденско яйце и кръст;
- Скици по инструкции на хартиен носител с избор на вида цве-

тя с формата на християнските символи – Витлеемска звезда, Великденско яйце и кръст;

- Решаване на геометрични задачи свързани с християнските символи;
- Изработване на фигурите с компютърна програма и поставянето им върху картата на храма.

#### 1. ЗАДАЧА. Избор на цветя за озеленяване на храма

Преди много години, толкова много, че вече никой не знае колко точно... в двора на индийски храм, учител преподавал на своите ученици. Един от тях в преследване на вечното щастие задал въпрос на просветения:

- Учителю, какво трябва да направя, за да не се чувствам вечно недоволен и сърдит? Едни хора говорят прекалено много, други са невежи. Трети – равнодушни. Мразя лъжците и се дразня от клеветниците.

- Ами живея като цветята! – отговорил учителят.

- Какво означава да живея като цветята? – попитал ученикът.

- Погледни внимателно тези цветя – продължил учителят, сочейки туфа перуники в градината. – Те се раждат върху тор, но са чисти и ухаят. Извличат от вонящата пръст всичко полезно и здравословно за тях, но не позволяват на киселата почва да накърни свежестта на листенцата им. Редно е да се тревожиш от собствените си грехове, но не бива да допускаш чуждите пороци да те притесняват. Техните недостатъци са си техни, не твои. А след като не са твои, няма причина да се безпокоиш. Затова упражнявай уменията да отхвърляш всичко лошо, идващо отвън. Това означава да живееш като цветята.

Опишете как децата от картинката изучават и пазят природата

Изберете цветя, с които ще облагородим двора на храма според различни критерии:

- размери
- слънчева част от двора
- сенчести части от двора
- дълбочина на почвения слой ( в различните части на двора )
- места където се задържа влага
- от коя посока най- често идват ветровете.

*Опишете наблюденията в таблица. Направете изводи.*

II. ЗАДАЧА. Скици по инструкции на хартиен носител с избор на вида цвята.

Нарисувайте по указания начин на хартия трите рисунки и ги оцветете според вида на цветята.

Какво се промени? Направете чертеж, като изобразите християнските символи. Направете извод.

III. ЗАДАЧА. Решаване на геометрични задачи.

Решете геометричните задачи. Направете чертеж на всяка от тях, като изобразите цветята. Направете извод.

IV. ЗАДАЧА. Изработване на фигурите с компютърна програма

Създайте фигурите и ги оцветете. Нанесете наименованията на цветята. Запишете файла в съответната папка според вида на християнския символ.

V. ЗАДАЧА. Нанесете готовите проекти върху картата на храм „Св. Атанасий“

Софтуерни средства

- Офис пакет
- Google Drive
- Google Classroom
- Google Maps

3. Изработване на идеен проект на тема: “Озеленяване двора на храм „Св. Атанасий“, кв. Виница”

В последния трети етап учениците представиха своите идейни проекти.

Учениците изработиха и брошура.

„Благовещение“ – урок по Религия и компютърно моделиране

Scratch е среда за визуално програмиране с блокчета. Интерфейсът на средата помага за лесно създаване на програми, игри, анимации и истории. Всеки блок има специфични команди и уникални функции. Чрез Scratch учениците могат да създават свой сценарий с герои и подходяща сцена.

Тема: „Благовещение“ – урок по религия и компютърно моделиране

Цели:

1. Да се повиши интересът на учениците към двата предмета;
2. Да се развият умения за работа в екип.

Продължителност: 2 учебни часа

Ресурси: програма PowerPoint, програмата Scratch

Междупредметни връзки: Религия, ИТ, КМ

Урокът е реализиран в хибридна среда.

#### 1. Организационен етап

В този етап учениците се въвеждат в темата и се запознават с организацията на работа.

#### 2. Оперативен етап

Тема по Религия: Благовещение

Цел: Да се осмисли съдържанието на празника

Тема по Компютърно моделиране: Визуална среда за програмиране

Цел: Да създадат свои интерактивни истории и анимации в програмната среда

#### 3. Продуктов етап с програма Scratch

| Етапи                      | Цел                                                                                                                                               |
|----------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.Разработване на сценарий | 1. Да се пресъздаде съдържанието на празника Благовещение                                                                                         |
| 2. Избор на сцена          | 1. Да се избере място /сцена/ на действието                                                                                                       |
| 3. Избор на герои          | 1. Да се избере броят на герои участници в разказваната история.<br>2. Да се избере изглед на героите.<br>3. Да се напише диалогът между героите. |

#### 4. Готов продукт

Електронна книжка „Храмът в моя роден град“

През месец април 2021 г. се роди идеята да създадем е-книга, с която да запознаем учениците с историята на храмовете в нашия роден град Варна. Класът беше разделен на четири екипа с равен брой участници. Всеки от тях имаше за задача да намери материали за един от варненските храмове, които да представи пред своите съученици. Резултатите от проучвателната дейност на учениците са включени в книгата, която съдържа кратка историята на: Катедрален храм „Успение Богородично“, храм „Св. Атанасий“, храм „Св. Николай Чудотворец“.

рец“ и храм „Св. Атанасий, кв. Виница. Историята може да се прочете и да се слуша освен на български и в превод на английски език. Озвучаването на български език е дело на Павел Христов, Ивора Иванова и Ванеса Димитрова, а на английски език – на Анджелина Казаз. Илюстрацията на корицата е на Преслава Лефтерова. Фотографиите, използвани в книгата, са на Емилиян Ялъмов, организатор в ОДК-Варна. В книжката са включени и занимателни игри – пъзел с изображение на храма и графична картинка за оцветяване с програма Paint . Картинките за оцветяване са дело на учениците.

Електронна книжка “Светите братя Кирил и Методий“

В навечерието на 24 май създадохме книжка, посветена на св. братя Кирил и Методий. Чрез нея учениците се запознават с живота и делото на светите братя. Книжката съдържа също: стихотворение, пъзел - икона и викторина.

Книжката беше използвана по време на съвместно занятие с ученици от БНУ „Бачо Киро“, Мадрид, Испания, и школа „Европейски мост“ при ЦПЛР – ОДК Варна.

Електронна книжка “Моята азбука“

Книжката „Моята азбука“ е продължение на книжката за св. братя Кирил и Методий. Буквите, използвани на корицата и в книжката, са дело на г-жа Аргирова, ръководител школа по изобразително изкуство „Палитра“ при ЦПЛР – ОДК- Варна.

Книжката се състои от осем страници със занимателни игри. Чрез скрити думи, лабиринт и анаграми, учениците затвърдяват своите знания.

Библиотека „Християнче“

Дигиталната библиотека „Християнче“ е създадена през учебната 2020- 2021 г. с участието на ученици. Нейната цел е да подпомогне учебния процес и да насърчи четенето на православна детска литература. Тя съдържа икони, използвани в обучението на учениците, и литературни творби. Стиховете и разказите могат да бъдат четени, гледани като видео или слушани като аудио.

Предстои разширяване на библиотечния фонд и създаване на две нови секции.

Описаните педагогически практики за работа в електронна среда от разстояние са не само ефективни, но и устойчиви, защото могат да се прилагат във всяко училище и всички образователни области.

Съществува възможност за мултиплициране, доразвиване и създават условия за педагогическо творчество на учителите.

## Библиография

- Богданова, М., Темникова, М., Иванова, В. Учебник по математика за трети клас. София: „Булвест 2000“, 2018 [Bogdanova, M., Temnikova, M., Ivanova V. Textbook of Mathematics for Third Class, Sofia: Bulvest 2000, 2018].
- Георгиева В. Методика и организация на работа по проекти, сп. „Педагогика“, 2006 [Georgieva V. Metodika i organizacija na rabota po proekti, sp. „Pedagogika“ 2006].
- Дечев, З. Учебна програма по вероучение за православното църковно училище. Бургас, 2007 [Dechev, Z. Uchebna programa po verouchenie za pravoslavnото църковно uchilishte. Burgas, 2007].
- Иванова М., Лазаров С. и др. Как да развиваме умения на 21-ви век в час? София, 2016 [Ivanova M. Lazarov S. Kak da razvivame umenija na 21-vi vek v chas? Sofia, 2016].
- Легкоступ, М. Обучението по религия – диалог инклузия, Велико Търново 2012 [Legkostup, M. Obuchenieto po religija – dialog inkluzija, Veliko Tŭrnovo 2012].
- Легкоступ, М. Методически аспекти на обучението по религия. Велико Търново 2013 [Legkostup, M. Metodicheski aspekti na obuchenieto po religija. Veliko Tŭrnovo 2013].
- Максимов, М., Миленкова, Д. Учебник по човекът и природата за 3. клас. Изд. Булвест 2000 [Maksimov, M., Milenkova, D. Uchebnik po chovekŭt i prirodата za 3. klas. Izd. Bulvest 2000].
- Миланова, А., Николова, В., Георгиева, В. Учебник по информационни технологии за 2. клас. Изд. „Просвета, София [Milanova, A., Nikolova, V., Georgieva, V. Uchebnik po informacionni tehnologii za 2. klas. Izd. „Prosveta, Sofia].